

zijn gecodificeerd. In zooverre staan beide gelijk. Maar daarmee houdt de overeenstemming van des rechters taak tegenover die beide op.

Tegenover het *volksrecht* staande, heeft hij tevens de vraag te overwegen, of het voorschrift van het volksrecht in het concrete geval, dat aan zijn oordeel wordt onderworpen, tot onbillijkheid voert. Daartoe is hij een geschikt orgaan. Hij staat met het volksleven niet in onmiddellijk verband, omdat hij niet, zooals de Overheid, door het legislatief apparaat daarmede in contact is gesteld; dat kan niet, omdat hij alleen, *ad hoc rogatus*, optreedt om geschillen te beslechten en dus vóór alles aan bijzondere en directe invloeden moet worden onttrokken. Maar wel leeft hij, behoort hij althans te leven, midden in het maatschappelijk verkeer. Wordt hij nu geroepen tot de toepassing van recht, dat volksrecht is, dat alzoo naar zijn aard hem voor de taak stelt om òf belangen af te wegen — een zuiver verstandelijke appreciatie dus — òf te oordeelen over rechtsregelen, waarbij alleen beginselen betrokken zijn, waarover geen ingrijpend verschil kan bestaan, dan is hij als rechter met al de eigenschappen en bevoegdheden toegerust — mits onze procedure anders worde geregeld —, noodig, om zulk een voorschrift — niet *thesi generali*, maar in *concreto* —, aan de billijkheid te toetsen. Vandaar dan ook, dat de *arrêts de reglement* moesten verdwijnen, zoodra de Overheidstaak meer op den voorgrond kwam, want alleen de volksgewoonte en de Overheid mogen en kunnen bij algemeene dispositie het volksrecht wijzigen. Daarvoor mist de rechter den factor van het direct verband met het volk. Maar wèl zal zijn uitspraak in *concreto*, die een voorschrift van volksrecht doet wijken voor de billijkheid, allicht zelf volksrecht worden, doordat het de rechtsgewoonten van het volk wijzigt, indien in gelijksoortige gevallen gelijke beslissing volgt. Niet alleen naast, maar ook tegenover het volksrecht is hij orgaan der billijkheid. Het Beiersche Gerechtshof, dat indertijd de veelbesproken beslissing gaf, waarbij de exploitatie van een spoorweg op zich zelf en zonder meer reeds voor culpoos werd verklaard, debiteerde een